

แบบสำรวจแหล่งศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง) วัดหลวง

๑. ที่ตั้ง

วัดหลวง เลขที่ ๙๕ ถนนพรหมเทพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
พิกัด (UTM หรือ ละจิจูด/ลองจิจูด) ๑๕.๒๒๔๗๕๗, ๑๐๔.๘๕๕๘๘๘

๒. ประเภทแหล่งศิลปกรรมและโบราณสถาน โบราณวัตถุ

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งจำนวน ๒ หลัง จัดเป็นโบราณวัตถุศิลปวัตถุ

๓. ประวัติความเป็นมา

๓.๑ ประวัติวัดและสถานที่เก็บรักษาธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

วัดหลวงเป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ราว ๑๐ ไร่ พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (เจ้าคำผง) เจ้าเมืองอุบลราชธานี สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๓๒๒ และปฏิสังขรณ์ในปี พ.ศ. ๒๓๒๔ เป็นที่จำพรรษาของพระมหาพรหมราชครูท่านหอ (แก้ว) ประมุขสงฆ์เมืองอุบลราชธานีรูปแรก ปัจจุบันพระครูวิลาสกิจจาทร (บัวสอน โอภาส มะลิ น.ธ.เอก) เจ้าคณะอำเภอดอนมดแดง เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๑๑

วิหารพระเจ้าใหญ่องค์หลวง เป็นหอแจกหรือศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๔๙๒ แทนวิหาร (อาฮาม) หลังเก่าที่รื้อถอนไป ภายในประดิษฐานพระเจ้าใหญ่องค์หลวง ซึ่งเจ้าคำผงให้สร้างขึ้นพร้อมกับเมืองอุบลราชธานี

๓.๒ ประวัติธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งของวัดหลวงมี ๒ หลัง หลังที่ ๑ มีพนักพิงรูปใบเสมา แต่เดิมใช้สำหรับสวดพระปาติโมกข์

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งหลังที่ ๒ มีพนักพิงรูปใบเสมาสลักรูปพญานาคมีปีก ๒ ตัวทางเกี้ยวรอบใบเสมา ใช้สำหรับเทศน์ตอนเย็นในวันปกติ

หนังสือประวัติวัดหลวงบางเล่มให้ข้อมูลว่า ธรรมาสน์สองหลังนี้ ญาท่านกัญญาเป็นนายช่างสร้างเมื่อคราวปฏิสังขรณ์วัดหลวงปี พ.ศ. ๒๔๕๔ เดิมประดับกระจกสี ปัจจุบันทาสีแดงและสีทองทับเก็บรักษาไว้ในวิหารพระเจ้าใหญ่องค์หลวง ตั้งอยู่ด้านซ้ายและขวาของพระเจ้าใหญ่องค์หลวง

๓.๓ รูปแบบทางศิลปกรรม

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งของวัดหลวงทั้ง ๒ หลัง สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง ประกอบด้วยส่วนขาสิ่งส่วนฐานบัว ส่วนพื้น ส่วนผ้าทิพย์และพนักพิงประดับตกแต่งด้วยลวดลายพิมพ์รักกระหนะลายดอกประจายาม ลายเกล็ด ลายแข่งสิงห์ ลายกรวยเชิง ขาธรรมาสน์มีการปั้นรักสมุกเป็นรูปหน้าสิงห์ลงรักปิดทองประดับกระจก ปัจจุบันทาสีทองและสีแดงทับ

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งหลังที่ ๑ ตั้งอยู่ด้านซ้ายของพระเจ้าใหญ่องค์หลวง มีพนักพิงรูปใบเสมา ส่วนฐานสองข้างแกะสลักเป็นตัวหงาหันข้างเข้าหาตัวพนักพิง มีขนาดความสูง ๔๗.๕ เซนติเมตร กว้าง ๙๓ เซนติเมตร ยาว ๙๓ เซนติเมตร พนักพิงสูง ๖๗.๕ เซนติเมตร กว้าง ๔๑.๕ เซนติเมตร

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งหลังที่ ๒ ตั้งอยู่ด้านขวาของพระเจ้าใหญ่องค์หลวง มีพนักพิงรูปใบเสมา แกะสลักเป็นนาคสองตัวพันกันขึ้นไป ในส่วนขาปั้นเสริมด้วยกระหนะเป็นหน้าสิงห์ซึ่งแตกหักไปบางส่วน มีขนาดความสูง ๔๓.๕ เซนติเมตร กว้าง ๘๓ เซนติเมตร ยาว ๘๔ เซนติเมตร พนักพิงสูง ๙๔ เซนติเมตร กว้าง ๔๙.๕ เซนติเมตร

๔. ความสำคัญ

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งของวัดหลวงมีเอกลักษณ์ทางเชิงช่างท้องถิ่นเมืองอุบลที่สวยงาม เจ้าอาวาสนำมาใช้ในการแสดงธรรมเทศนา การนั่งปรกพุทธาภิเษก และตั้งเครื่องบูชา

๕. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง) ในปัจจุบัน

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งของวัดหลวงทั้ง ๒ หลัง เก็บรักษาไว้ในวิหารพระเจ้าใหญ่องค์หลวง ตั้งอยู่ด้านซ้ายและขวาของพระเจ้าใหญ่องค์หลวง มีสภาพสมบูรณ์ เก็บรักษาดี เปิดให้เข้าชมทุกวัน

๖. ปัญหาที่พบในพื้นที่

ไม่พบปัญหา มีความเหมาะสม ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งที่ได้รับการเก็บรักษาในสภาพดีมาก

๗. เกร็ดเรื่องเล่าเกี่ยวกับวัด/ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

-

๘. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งทั้ง ๒ หลังของวัดหลวง ปัจจุบันไม่ได้ใช้ในการสวดพระปาติโมกข์ มีการใช้เป็นที่นั่งของพระมหาเถระในพิธีพุทธาภิเษกอยู่เนื่อง ๆ มีการศึกษาเผยแพร่ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งโดย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในด้านงานวิชาการ เช่น บทความของ ดร. ตึก แสนวนุญ

บรรณานุกรม

ปกรณ์ ปุกหุด และณัฐพงศ์ มั่นคง. “วัดหลวง,” วัฒนธรรมศิลปสาร. ๑๕ (มิถุนายน ๒๕๖๒-พฤษภาคม ๒๕๖๓)
: ๒๘๑-๒๘๕.